

CARACTERISTICILE FIZICO-GEOGRAFICE ȘI GEOMORFOLOGICE ALE BAZINULUI HIDROGRAFIC AL RÂULUI AMPOI

Prof. MARCEL ARĂBOAEI

Prof. LAURA ARĂBOAEI

Râul Ampoi, afluent de dreapta al Mureșului, drenează partea sud-estică a Munților Apuseni.

Bazinul său hidrografic se suprapune peste o parte din Munții Metaliferi (bazinul superior peste Munții Auriferi, iar versantul sudic al celui inferior peste Munții Vințului), iar cel inferior nordic peste extremitatea sudică a Munților Trascău (fig.1,2).

Lungimea râului, care măsoară 59,8 Km,

drenează afluenți de pe un bazin hidrografic cu suprafața de 579 km², întragul bazin fiind situat pe teritoriul administrativ al județului Alba.

Orientarea văii este, în general, pe direcția E-V marcând, pe întreaga lungime, contacte morfologice între diferitele compartimente ale munților din zonă și între compartimentul montan al Apusenilor și compartimentul de tip colinar al culoarului Mureșului.

Fig.1. Localizarea bazinului hidrografic al Ampoiului

Limita văii cu aria montană înconjurătoare se plasează în cadrul nivelului pliocen de eroziune, situat la altitudini cuprinse între 500-600 m., pe această arie fiind "sculptate" terasele și urmele versanților văii, iar în zonele de contact cu masivele mai înalte din partea nordică (Dâmbău, Corabia), situate la distanță destul de mică de axul văii,

limita se regăsește chiar și la nivelul racordării suprafeței de eroziune Mărișel (Râmeți-Ponor) cu suprafața superioară, la altitudini de 800-900 m. În anumite sectoare ale văii, eroziunea selectivă a îndepărtat în mare parte depozitele de acumulare piemontană, ceea ce a dus la amplificarea diferențelor de altitudine dintre zona montană și cea a văii.

Sub aspect strict geomorfologic, valea Ampoiului cuprinde cinci sectoare, și anume:

-*sectorul de obârșie*, respectiv zona cuprinsă între izvoare și confluența cu pâraul Trâmpoiele, situat în întregime pe aria de dezvoltare a Munților Auriferi, caracterizată în general prin versanți abrupti și vale îngustă (fig. 3);

-*depresiunea Zlatna*, a cărei dezvoltare este marcată, în amonte, de confluența cu pâraul Trâmpoiele, iar în aval de confluența cu Pâraul Feneș, constituind totodată limita între Munții Trascăului și Munții Metaliferi (fig.4.);

-*defileul Ampoiului*, a cărui delimitare strictă este dată de localitățile Presaca Ampoiului și Poiana Ampoiului, porțiune în carea valea traversează formațiuni cu grad ridicat de compactitate și duritate, ceea ce îi conferă aspectul de defileu, continuându-se limita dintre Munții Trascăului și Munții Metaliferi (fig.5);

-*sectorul bazinetelor depresionare Meteș-Tăuți*, delimitat de localitățile Poiana Ampoiului și Gura Ampoitei, sector care constituie limita dintre Munții Trascăului și Munții Vințului (fig.6);

-*sectorul culoarului depresionar*, extins între Gura Ampoitei și confluența cu Mureșul, suprapus, în parte, peste culoarul Mureșului, sector care continuă limita dintre Munții Trascăului și Munții Vințului (fig.7).

În zona bazinului inferior, valea se lărgeste și se extinde spre nord sub forma unor golfuri aferente văilor Ighiu și Țalna, iar spre est sud-est, spre culoarul Mureșului, formează o luncă destul de întinsă, între dealurile Bilag și Mamut.

În ceea ce privește extinderea bazinului hidrografic, limita nordică a acestuia urmărește un traseu care, începând cu vale Mureșului, este jalonat de următoarele vârfuri mai importante (Planșa nr. 1): Dealul Bilag (403 m), Dealul Dumbrava (426 m), vârful Piatra Craivii (1078 m), vârful Sfredelașu (1133 m), vârful Hulmurilor (1252 m), Dealul Albii (1275 m), vârful Lăcustelor (1316 m), vârful Negruleasa Mogoșului (1364 m), vârful Vâlcoi (1349 m), vârful Petriceaua (1141 m)

și, în final, vârful Petrișorului (1935 m), care constituie limita extrem-vestică a bazinului.

Limita sudică a bazinului hidrografic, pornind tot din valea Mureșului spre vest, urmărește cumpăna apelor marcată de următoarele vârfuri: vârful Stânii (919 m), vârful Gorganu (877 m), Dealul Mare (1011 m), vârful Lămășoaia (935 m), Delul Vințului, Dealul Măgurele, Dealul Jidovului, Dealul Măgura, vârful Breaza (1123 m), vârful Babii (1105 m) și vârful Fericelii (1170 m). Aspectul bazinului îmbracă forma tipică a unei văi asimetrice, două treimi din suprafața acestuia revenind versantului nordic, care cuprinde, în cea mai mare parte, extremitatea sudică a Munților Trascău, doar o treime revenind versantului sudic, amplasat pe aria de dezvoltare a Munților Metaliferi și Vințului. Această caracteristică este reflectată și de rețeaua hidrografică a bazinului, în sensul că Ampoiul primește cei mai importanți afluenți de pe versantu stâng (văile Văltori, Feneș, Ampoița, Ighiu), pe când afluenții de pe versantul drept sunt mult mai mici (Trâmpoiele, Valea Mică, Galați, Valea Satului).

Fig.3. Sector de vale îngustă în bazinul superior al Ampoiului

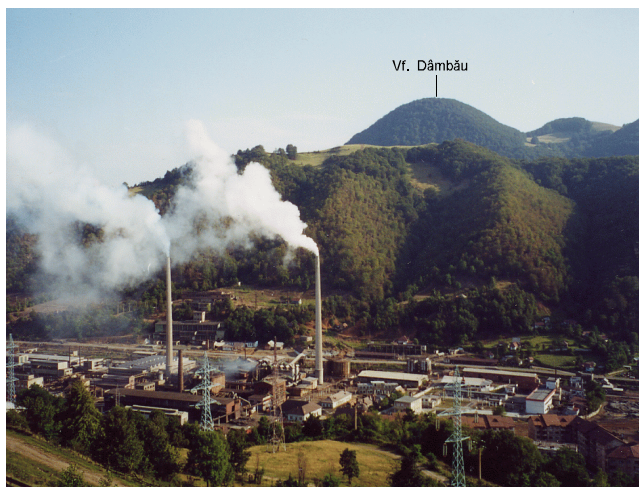

Fig.4. Depresiunea Zlatna

Fig.5. Intrarea în zona de defileu a Ampoiului

Altitudinea medie a bazinului hidrografic, determinată ca semisumă a altitudinilor extreme, se înscrie în jurul valorii de 565 m., pe când interfluviile care separă bazinele afluenților Ampoiului au înălțimi cuprinse între 800-1200 m., uneori chiar peste 1300 m., mai ales în cazul versantului nordic. Altitudinile minime ale bazinului sunt situate în firul văii principale și a afluenților acesteia, în depresiunea Zlatna și bazinele depresionare, precum și în zona de culoar a Mureșului, acestea variind între 250-400 m.

Pantele reliefului sunt caracteristice zonelor montane cu altitudine medie și joasă,

formate pe structuri vulcanice și sedimentare cutate, semnalându-se astfel atât pante cu valori scăzute (3° - 8°), la nivelul zonelor joase, cât și pante cu valori medii (10° - 25°), caracteristice versanților frunților de cuestă și de terasă. Pantele cu cele mai mari valori (30° - 45°) sunt caracteristice abrupturilor structurale, sectoarelor de văi de tip chei și defileu, pereților clippelor calcaroase și cornişelor de desprindere din cadrul unor alunecări de teren.

Cea mai mare adâncime a fragmentării reliefului este caracteristică zonelor de dezvoltare a flișului cretacic, fapt datorat per-

meabilității ridicate a formațiunilor, valoarea adâncimii fragmentării depășind, în aceste zone, 800 și chiar 1000 m (Valea Ampoiului, Morilor, Feneșului și Ampoița). Pe versantul sudic, în cadrul Munților Vințului, valoarea adâncimii fragmentării se înscrie în limitele a 500-700 m., cele mai mici valori (100-300 m) fiind caracteristice culoarului Mureșului.

O problemă care a constituit și constituie încă obiect de discuții și controverse între specialiști este cea referitoare la geneza văii Ampoiului. Dacă primele cercetări care au avut în vedere și acest subiect, s-au axat mai mult pe evidențierea aspectelor privind diviziunile Apusenilor de sud, funcție de aspectele geologice și geomorfologice, precum și asupra delimitării platformelor și nivelelor de eroziune, după 1930, o serie de specialiști [R. Ficheau-1939, V. Mihăilescu-1957, M. Alexandru-1959, V. Tufescu-1966, I. Popescu-Argeșel-1977, V. Velcea și H. Savu-1982] au avut în vedere și aspecte privind geneza și evoluția paleogeografică a văilor din acest sector al Apusenilor.

Aproape toate ipotezele converg spre faptul că Valea Ampoiului a reprezentat un braț de mare situat între Marea Transilvaniei (care era amplasată în zona actuală a culoarului Mureșului) și Marea Panonică.

Astfel, V. Mihăilescu, în lucrarea “Carpații de sud-est”, publicată în anul 1963, remarcă faptul că “...de la linia Arieșului spre sud-vest s-a produs, în cretacic, o mare lăsare axială pe linii de fractură NV-SE, ce a atras transgresiuni marine peste depozitele cristaline și calcarele jurasice și cretacice - acestea fiind la originea flișului ce acoperă Munții Metaliferi ai Mureșului. Lăsarea subsidentă și jocul fracturilor a continuat în terțiar, când Marea Miocenă din depresiunea Panonică s-a legat de cea din bazinul Transilvaniei prin culoarele de vale ale Crișului Negru și Alb și dădea în valea Mureșului la Deva. Un alt braț al Mării Miocene pătrundea din zona Ighiu pe culoarul de azi al Ampoiului, până în zona Zlatna-Almașul Mare, Ampoiul folosind un vechi golf Miocen din care au rămas părți în bazinul Zlatnei și la ieșirea din munți, în golful Ighiu”. Același model de evoluție este susținut și de V. Velcea, A. Savu și Ioan Mac, o imagine a genezei și evoluției ceve mai deosebită aparținând lui I. Popescu-Argeșel, care consideră că “...văile din sudul masivului Trascăului ce debușau în golful Mării Miocene, mare care se retrage la sfârșitul tortonianului, sunt captate pe rând de un râu ce înaintează regresiv din zona Alba Iulia, dând naștere astfel Văii Ampoiului”.

Fig.6. Depresiunea Tăuți

Fig.7. Sectorul culoarului depresionar

JOCURI GEOGRAFICE

A					
1	5	1	1	1	
2	1	1	7	9	
9	1	1	1	1	
1	7	1	5	1	
1	1	1	7	1	
9	1	5	1	1	
1	2	6	4	1	
1	3	1	1	4	
1	2	8	1	2	
2	8	9	7	9	
1	1	1	1	2	
1	1	8	7	1	
9	5	1	1	1	
B					

TURISTICĂ ZIG-ZAG

De la A la B, în zig-zag, municipiu, reședință a județului Vâlcea, pe Olt.

Pe orizontală veți afla interesante zone, puncte, locuri și obiective turistice din țara noastră.

Melania și Ștefan Hanciu